

**PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF THE MEDIATOR  
AS A PERSON**

**ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МЕДІАТОРА  
ЯК ОСОБИСТОСТІ**

**Stamat V. M.**

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor  
of the Department of Management, Business and Administration,  
Mykolayiv National Agrarian University*

**Baranik A. I.**

*Fourth-year student (bachelor's degree) of the Specialty 051 Economics,  
Mykolayiv National Agrarian University  
м. Mykolaiv, Ukraine*

**Стамат В. М.**

*кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування,  
Миколаївський національний аграрний університет*

**Баранік А. І.**

*студент 4-го курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти)  
спеціальності 051 «Економіка»,  
Миколаївський національний аграрний університет  
м. Миколаїв, Україна*

Медіація як сучасний засіб врегулювання конфліктів, має певну міждисциплінарність, що проявляється у поєднанні різних аспектів її здійснення, зокрема психологічної, управлінської, правової тощо. Управлінський аспект передбачає раціональний менеджмент процесом медіації з метою ефективного врегулювання конфліктного протистояння [1, 2]. Психологічна компонента медіації дає можливість глибоко розуміти даний процес та особливості сторін конфлікту.

Ефективність медіації визначається не стільки формальним дотриманням процедур, скільки унікальним поєднанням психологічних якостей, компетенцій та морально-етичних принципів особистості медіатора. Медіатор — це не просто нейтральний фасилітатор, а психологічний архітектор комунікації, який своєю особистістю забезпечує безпеку та ефективність процесу врегулювання конфлікту [3].

У сучасному суспільстві, перенасиченому конфліктами різного рівня, медіація стає все більш затребуваним інструментом. Однак, часто увага приділяється правовим або процедурним аспектам, тоді як психологічна складова особи медіатора залишається недостатньо вивченою. Між тим, саме внутрішня зрілість, емоційна стабільність та комунікативна майстерність медіатора є тим «каталізатором», який перетворює процедуру на справжній інструмент миробудування.

На підставі узагальнення літературних джерел можемо виділити психологічні аспекти медіатора як особистості, яка здійснює врегулювання конфлікту.

Одним із принципів медіації є її нейтральність та безсторонність. Вони мають глибинний психологічний вимір. Формально ці принципи є основою медіації, але на практиці вони вимагають від медіатора високого рівня самопізнання та самоконтролю [3].

Початковим психологічним аспектом діяльності медіатора можемо зазначити усвідомлення власних упереджень. Воно означає, що кожна людина має систему цінностей, стереотипів та життєвого досвіду, що формує упередження. Ефективний медіатор постійно рефлексує, виявляючи можливі внутрішні симпатії чи антипатії, пов'язані з соціальним статусом, статтю, віком, мовою поведінки сторін конфлікту [4].

Невід'ємною частиною діяльності медіатора є управління проєкціями. Сторони в конфлікті часто проєктують на медіатора образи «судді», «батька» чи «психолога». Медіатор повинен впізнавати ці проєкції та психологічно дистанціюватися від них, зберігаючи свою справжню роль фасилітатора. Відбувається робота з «внутрішнім суддею». Медіатор повинен свідомо пригнічувати цю схильність, переключаячи увагу з пошуку «винного» на аналіз інтересів та потреб. Це вимагає постійної психологічної дисципліни.

Особистість медіатора має містити ключові психологічні компетенції, які базуються на емоційному інтелекті. Емоційний інтелект (EQ) — це здатність розпізнавати, розуміти та керувати власними емоціями та емоціями інших [5]. У медіації він проявляється через: емпатію, а не співчуття; регуляцію емоційного клімату: медіатор відстежує напругу та використовує спеціальні техніки (наприклад, паузи, перефразування, зміну теми) для її зниження; валідація емоцій: визнання легітимності почуттів сторін («Я розумію, що ця ситуація викликала у вас гнів») є потужним інструмен-

том зниження напруги та встановлення довіри. Це допомагає сторонам перейти від емоцій до раціонального обговорення [5].

Ще однією психологічною особливістю роботи медіатора є його комунікативна майстерність, яка проявляється через систему навичок:

- активне слухання: повне занурення у спілкування співрозмовника, що включає не тільки слова, але й мову тіла, тон, темп [6];
- метамова (невербальна комунікація): відкрита поза, зоровий контакт, спокійні жести — все це формує довіру. Медіатор також «зчитує» невербальні символи сторін, отримуючи доступ до інформації, яка часто приховується в словах.
- потужні питання: замість питань, що передбачають відповідь «так/ні» («Чи були ви ображені?»), медіатор використовує відкриті та трансформаційні питання («Що для вас було найскладнішим у цій ситуації?», «Як би ви хотіли, щоб це вирішилося?»). Такі питання розкривають глибинні інтереси та сприяють прориву в переговорах [6].

Не менш важливою характерною рисою особистості медіатора є когнітивна гнучкість та креативність. Конфлікти часто заходять у глухий кут через ригідність мислення сторін. Тому завданням медіатора стає розширення рамок їхнього сприйняття. Для цього медіатор може використати:

- генерацію варіантів вирішення ситуації, тобто він стимулює «мозковий штурм», допомагаючи сторонам відійти від позиції «або-або» і знайти нові, взаємовигідні рішення, які спочатку не були очевидними [4].
- рефреймінг, який означає мистецтво переформулювати проблему або висловлювання, змінивши її зміст або емоційне забарвлення. Наприклад, агресію у формі «Він мене не слухає!» можна перефразувати в інтерес: «Ви хочете, щоб ваша позиція була почута та врахована». Це переводить діалог з конфлікту на співпрацю.

Робота медіатора — це робота в епіцентрі людських негативних емоцій. Тому, можуть бути певні негативні наслідки в результаті такої взаємодії зі сторонами конфлікту, як проявляється у синдромі емоційного вигорання: постійне занурення в конфлікти, агресію та страждання призводить до накопичення стресу, емоційного виснаження, цинізму. Це пряма загроза професійній ефективності та психічному здоров'ю медіатора [4, 5].

Для збереження своєї особистості медіатору необхідно формувати особистісні кордони, розрізняти професійну відповідальність та чуже життя,

а також займатися регулярною психогігієною (супервізії, навчання, хобі, відпочинок). Психологічним фундаментом медіаційного процесу є етика та довіра до медіатора. Довіра сторін до процесу неможлива без довіри до особистості медіатора., оскільки існує конфіденційність та чесність й цілісність. Будь-яка маніпуляція, прихований тиск або нещирість миттєво руйнують довіру і роблять процес неефективним. Психологічна сила медіатора — у його автентичності та прозорості намірів [4].

Отже, психологічний портрет медіатора — це синтез вроджених якостей та набутих навичок. Це особистість, що володіє глибоким самопізнанням для збереження нейтральності, високим емоційним інтелектом для керування процесом, комунікативною майстерністю для побудови мостів, когнітивною гнучкістю для пошуку рішень та достатньою стресостійкістю для збереження власного психічного здоров'я. Інвестиції у власний психологічний розвиток для медіатора є абсолютним пріоритетом та основним засобом забезпечення його професійної ефективності та довголіття.

### Література

1. Стамат В. М., Лесік М. А. Внутрішньо-групові конфлікти та соціально-психологічний клімат в колективі. *Обліково-аналітичне і фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: глобалізаційні та євроінтеграційні аспекти*: матеріали VIII Міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 15–16 листопада 2023 р.). Миколаїв : МНАУ. 2023. С. 99–103. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/16387>
2. Stamat V., Izbash V. Conflicts in the sphere of management and their overcoming. Abstracts of VI International scientific and practical conference «The latest developments of specialists for the development of science», October 07–09, 2024 Florence, Italy, Pp 148–150. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18850>
3. Стамат В. М. Медіація та медіаційні компетентності як складові підготовки менеджерів. *Медіація & Університети 1.0* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Чернівці, 15 листопада 2024 р.). Чернівці : Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2024. С. 264–268. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/20094>
4. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / за ред. Наталі Крестовської, Луїзи Романадзе. Одеса : «Екологія», 2019. 455 с.
5. Гоулман Деніел Емоційний інтелект / пер. з англ. С.-Л. Гумецької. Харків : Vivat, 2020. 512 с.

6. Волинець Вероніка Техніки та методи медіації, які корисно застосовувати у роботі юриста. *Юридична газета*. 2020. № 9 (715). URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/mizhnarodniy-arbitrazh-ta-adr/tehniki-ta-metodi-mediatsiyi-yaki-korisno-zastosovuvati-v-roboti-yurista.html>

## DEVELOPMENT OF THE MEDIATION IN TERMS OF THE ACCESSION OF UKRAINE TO THE EU

### РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

**Tsuvina T. A.**

*Dr. of Law, Professor, Head of the Civil Procedure,  
Arbitration and Private International Law Department  
Yaroslav Mudryi National Law University  
Kharkiv, Ukraine*

**Цувіна Т. А.**

*докторка юридичних наук, професорка, завідувачка кафедри цивільного  
судочинства, арбітражу та міжнародного приватного права,  
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого  
Харків, Україна*

Переговорний процес щодо вступу України до ЄС порушує питання відповідності українського законодавства у сфері альтернативних способів вирішення спорів загалом та медіації зокрема стандартам ЄС у цій площині. Окреслене питання включено до Переговорних розділів 23 «Правосуддя та фундаментальні права» та 24 «Юстиція, свобода, безпека» в контексті відкриття Першого кластеру «Основи», який відкривається першим та закривається останнім у переговорному процесі. В очікуванні відкриття зазначеного кластеру Україна затвердила Дорожню карту з питань верховенства права [1]. Остання є стратегічним документом, що окреслює поступові та системні реформи у сферах, що охоплюються вищезазначеними переговорними розділами. Серед іншого, цей документ окреслює також основні напрямки удосконалення законодавства у сфері медіації з метою приведення останнього у відповідність до *acquis* ЄС.

Загальні вимоги до процедури медіації в країнах ЄС визначаються у Директиві 2008/52/ЄС від 21.05.2008 р. щодо деяких аспектів медіації у ци-